

HABILITÁCIÓS TÉZISFÜZET

PÁZMÁNY PÉTER KATOLIKUS EGYETEM
BÖLCSESZET- ÉS TÁRSADALOMTUDOMÁNYI KAR
TÖRTÉNELEMTUDOMÁNYI DOKTORI ISKOLA

SÁRKÖZI ILDIKÓ GYÖNGYVÉR
A PERIFÉRIÁK PERIFÉRIÁJÁRÓL
NEMZETÉPÍTÉS, TÖRTÉNETÍRÁS, ÖRÖKSÉGESÍTÉS KÍNÁBAN

BUDAPEST, 2025

BEVEZETÉS

A kínai történetírás nemzetépítő jelentőségének megértése mindenekelőtt a 20. század eleji kaotikus történések áttekintését kívánja meg. Az utolsó császári birodalom, a mandzsu Qing-dinasztia (1644–1911) bukásakor az ország határain belül szárazság, éhínség, áradások, és a nyomukban fellépő járványok pusztítottak, amelyek emberek millióinak az életét követelték meg. A természeti csapások mellett egyre több hatalom igyekezett minél nagyobb befolyást szerezni Kínában; az ország politikai, gazdasági, társadalmi rendszere egyaránt a hanyatlás jeleit mutatta. E folyamat menetét a kor legmeghatározóbb ideológiája, a nacionalizmus vezérelte, amelynek képviselői a régi rendszer eltűnését sürgették. Az átalakulásra tett kísérletek azonban nem jártak tartós sikerrel, és beköszöntött a káosz időszaka.

Miközben Kína katonai kormányzói egymás ellen fordultak és külföldi hatalmak támogatásával felosztották egymás között az országot, a kialakuló morális és szellemi zűrzavarban a kínai értelmiség a nyugatról beáramló eszmék felvirágoztatásában látta Kína megmentésének egyetlen módját. Ezekben az időkben kezdődött meg az angol evolucionista filozófusok eszméinek elterjedése is, köszönhetően a főleg Nyugaton vagy Japánban tanult értelmiségnek. Közéjük tartozott Yan Fu is (1854–1921), aki Angliában folytatott tanulmányai után, a 19. század utolsó éveiben tért vissza Kínába, és fordította le többek között Thomas Henry Huxley (1825–1895) *Evolution and Ethics* (1893) című munkáját kínai nyelvre *Tianyan lun* címmel (ALATAS 2005: 228).

Az ekkor születő fordítások nagy hatással voltak a kínai gondolkodásra, különösképpen a rasszról alkotott elméletek tekintetében, amely elméletek a kormányzati politikának is meghatározó elemévé váltak. Sun Yixian – magyarul ismertebb nevén Szun Jat-szen (1866–1925) –, a dinasztikus forradalomnak véget vető 1911-es forradalom vezéralakja is a rasszokról alkotott elképzelések alapján öntötte formába az egyesített *hanzu*, vagyis a *han* nép ideáját. Elmélete, amely egyenlőséget tett rasszok és népek között, a *han* kínaiakat egységes rasszként jelölte meg (GLADNEY 1988: 116).

Sun Yixian rasszokról alkotott elképzelését Jiang Jieshi – a magyar nyelven leginkább Csang Kaj-sek (1887–1975) néven ismert – katonai tábornok változtatta meg, akinek hatalmát szovjet modellen alapuló egypártrendszer alapozta meg. Jiang Jieshi – Sun Yixian elméletével szemben – azt hirdette, hogy minden nem *han* csoport is egy és ugyanazon ősi kínai rassz része (GLADNEY 1988: 117). Ezzel voltaképpen azt az ideát öntötte formába, amelyből aztán a Kínai Kommunista Pártot hatalomra juttató Mao Zedong (Mao Ce-tung; 1893–1976) is sokat merített a kínai nemzeti egység kiépítéséhez (MULLANEY 2011: 2).

A Kínai Kommunista Párt az 1930-as évektől, a nyugati eszmék iránti lelkesedés alábbhagyásával tett szert egyre nagyobb népszerűsége Kínában. Az 1949-ben hatalomra jutó kommunista rezsim a nemzeti egység megteremtését végül két, egymással párhuzamosan futó országos program segítségével igyekezett megalapozni. Az egyik a kínai etnikumok kategorizálására irányuló, a rasszról való gondolkodás kiteljesedésének is tekinthető *Etnikus klasszifikációs program* (kín. *minzu shebie*), míg a másik a nemzeti történelem (re)konstruálására irányuló program volt. Ez a két program valójában egymást feltételezte: a nemzeti történelem csakis a Kína határain belül élő etnikumok történelmének megírásával, mozaikszerűen (re)konstruálódhatott, ami miatt a kínai etnikumok megformálása mindennél időszerűbb megoldandó problémaként lépett elő.

Az *Etnikus klasszifikációs program* a kínai nemzet múltjának életre hívásával egy monumentális horderejű, az emlékezet uralására és az identitás felülről való meghatározására tett kísérletként értelmezhető. Csakhogy ez az állam által felülről irányítani kívánt folyamat korántsem tekinthető egyirányúnak. Emiatt kutatásaim egyik kiindulópontja is az a kérdés, hogy e folyamaton belül az emlékezet *hogyan* és *miért* lép elő történeti forrásként. Ez az a kérdés, amely figyelmemet már kutatásaim kezdetekor a kommunista rezsimet szolgáló

történetírást és a szájhagyomány útján fennmaradt múltból alkotott tudást hídként összekapcsoló, *helytörténet*nek (kín. *difangzhi*) nevezhető történeti munkákra, illetve azok íróira irányította.

A KUTATÁS HÁTTERE ÉS ELŐZMÉNYEI

A fenti kérdésre irányuló kutatásaimat, amelyek már a doktori értekezésemnek is alapját képezték, 2010-ben kezdtem meg a PTE IDI Néprajz- és Kulturális Antropológia Tudományok Program hallgatójaként. A kulturális antropológia/etnológia módszertanának megfelelően a megválaszolni kívánt kérdésre/kérdésekre egy kiválasztott etnikum, a sibék között élve igyekeztem választ találni.

Az eredetileg mandzsu nyelvet beszélő sibék lélekszáma a Kínai Népköztársaság lakosságának mintegy 92%-át kitevő *han* kínai többség mellett eltörpül: mindössze 190 000-en élnek Kína határain belül. Ennek jelentős része mindmáig az „öshazájuknak” tekintett északkeleti tartományokban – Heilongjiangban, Jilinben és Liaoningben – él elszórtan, de egy nagyobb, mindössze 30 000 fős csoportjuk Északkelet-Kínában, a mai Xinjiang Ujgur Autonóm Terület vidékén is megtalálható.

Maguk a sibék minetgy 400 évig tartó horcsin mongol fennhatóság után hódoltak be a későbbi Qing-dinasztia megalapítója, Nurhaci (ur. 1616–1626) előtt, és kezdték meg szolgálatukat a mandzsuk hatalmának alapját képező Nyolczászlós hadseregben. A sibék e hadseregbe sorozva léptek fel a történelem színpadára, egyszersmind „megörökölve” a mandzsu nyelvet és írásrendszert is. A két nagy csoport – tehát az Északkelet-Kínában és az északnyugati Xinjiangban élő sibék – elszakadására 1764-ben, császári parancsra került sor, amikor is a sibe haderő egy részét határőrszolgálatra a birodalom északnyugati határvégeire, az Ili folyó völgyébe rendelték.

A nyugatra telepítés eseménye a sibe azonosságtudat alakulásának mindennél fontosabb mérőföldköve. Az áttelepítést követő évszázadok során ugyanis a „kínáivá válás” folyamata nem azonos arányban érintette az egymástól elszakított sibék két nagy csoportját. Az Északkelet-Kínában maradt csoportok tudniillik, amelyek elszórtan éltek a nyolczászlós katonai táborokban, a *han* kultúra erőteljes hatása miatt már az 1900-as évek elejére elfeledték nyelvüket, írásrendszerüket és szokásaik jelentős részét (vö. SHIROKOGOROFF 1924: 14). Ezzel szemben az Északnyugat-Kínába áttelepített sibék számára lehetővé vált, hogy megőrizték sibe identitástudatukat.

Az 1764-es áttelepítést követően az Északkelet-, illetve Északnyugat-Kínában élő sibéknek közel 200 éven keresztül nem volt lehetősége arra, hogy felvegyék egymással a kapcsolatot. Az őket képviselő értelmiségieknek csak 1956-ban, az *Etnikus klasszifikációs program*nak köszönhetően nyílt erre lehetősége. Majd az 1958-ban meghirdetett, a kínai etnikumok történetének megírására irányuló országos szintű adatgyűjtési munka hozta meg annak lehetőségét, hogy az egymástól több ezer kilométer távolságban élő sibék megkezdjék történelmük (re)konstruálását. Mindez egyet jelentett sibe identitásuk újrafogalmazásának, az őket jellemző nyelvi és kulturális különbségek áthidalásának lehetőségével is.

Ahogy azt a doktori értekezésemben is kifejtettem, e folyamat kibontakoztatásában és érvényre juttatásában egy olyan diffúz, térben nem lokalizálható, hatalmi-gazdasági-kulturális jegyek alapján más társadalmi csoportoktól világosan el nem különíthető, céljaiban sem feltétlenül egységes, inhomogén csoport játszott kulcsszerepet, amelynek egyetlen közös jegye a múltba vonatkozó tudás birtoklásában és konstruálásában játszott nagy szerepe. Az értekezésem megvédése után azt a célt tűztem ki magam elé, hogy tovább árnyaljam nemcsak e csoport szerteágazó tevékenységének jelentőségét, hanem azt a sajátos világrendet is, amely tevékenységük legfőbb meghatározója.

Ezekhez a kutatásokhoz előbb a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészet-és Társadalomtudományi Kar Nemzetközi és Politikatudományi Intézet keretén belül működő Modern Kelet-Ázsia Kutatócsoport, majd a mai HUN-REN Bölcsészettudományi Kutatóközpont Néprajztudományi Intézete nyújtott intézményes háttérrel. Itt, előbb az MTA Prémium posztdoktori kutatói program, majd az NKFIH „OTKA” fiatal kutatói kiválósági program vezető kutatójaként – az antropológia és a történettudomány határán – folytattam kutatásaimat, amelyek alább bemutatott témája a habilitációs eljárásra benyújtott munkám tárgya is egyben.

TÉMAVÁLASZTÁS ÉS CÉLKITŰZÉS

A habilitációs eljárásra benyújtott munkám témáját a kínai nemzetépítési törekvésekkel ezer szálon összefonódó, a történelem (re)konstruálásának folyamatára irányuló vizsgálatok adják. E vizsgálatok egyik kiindulópontja – ahogyan azt fentebb már jeleztem – az 1954-ben meghirdetett (REES 2000: 17) *Etnikus klasszifikációs program*, amelynek eredményeként született meg Kína ma hivatalosan elismert 56 etnikai csoportja. A másik az *Etnikus klasszifikációs programmal* szoros összefüggésben meghirdetett, 1956-ban induló, a *Nemzetiségek társadalmának és történetének országos ívű adatgyűjtési munkája* (kín. *Quanguoxing de minzu shehui lishi diaocha gongzuo*) című program, amely elsődlegesen az etnikai kisebbségek életkörülményeinek feltárását és a kínai etnikumok történetének megírását célozta meg.

Ezek a programok kiemelkedően fontos szerepet játszottak a kínai kormány etnopolitikájának kialakításában (LIU 2003: 220), a kutatások hajtóerejévé az etnicitás tudatosítását téve meg. A programokban dolgozó társadalomtudósok, köztük történészek, igazodni kényszerültek a kommunista rezsim azon elvárásához, hogy az állami ellenőrzést kiterjesszék az elmaradottnak ítélt kisebbségek felett (vö. JACOBS 2008: 546). A kutatók és kutatók egymáshoz való viszonyát mindennél jobban szimbolizálja, hogy a kutatás minden fázisa a többségi etnikum nyelvén folyt, aminek megfelelően alig volt olyan nagy befolyással bíró vezető kutató, aki megtanult volna kisebbségi nyelvet. Azok a kutatók, akik kisebbségi nyelveken dolgoztak, maguk is valamelyik etnikai kisebbségből származtak; őket éppen azért vonták be a kutatásokba, hogy segítsék a vezető kutatók munkáját (EVANS 2005: 47–48). Sibe kutatók az 1950-es évek végén csatlakoztak ehhez a programhoz, egészen pontosan 1958-ban, amikor is a fenti kutatómunka eredményeire alapozva kezdetét vette a *nemzeti kisebbségek rövid történetének és krónikájának összeállítását célzó országos szintű munka* (kín. *quanguoxing bianxie shaoshu minzu jianshi jianzhi gongzuo*) (JI 2004: 1).

A program indulása után egy évvel, 1959-ben a Kínai Kommunista Párt két, a xinjiangi Chabucha'er Sibe Autonóm Járásban született és nevelkedett sibe embert jelölt ki arra a feladatra, hogy megírják saját etnikumuk *rövid történetét* (kín. *jianshi*). Ők ketten – Ji Qing (1936–2006) és Xiao Fu (1924–1992) – lettek a sibe történelem első hivatalos történetírói. Ji Qing és Xiao Fu a Kínai Tudományos Akadémia Nemzetiségi Kutatóintézetének égisze alatt kezdte meg kutatómunkáját, amelynek első lépéseként a nemzeti kisebbségek társadalmát és történetét érintő kutatások *hogyanját* kellett tanulmányozniuk. Majd következett a kutatóút részletes tervének kidolgozása, szem előtt tartva azt az igényt, hogy Ji Qing és Xiao Fu a sibék által lakott két nagy földrajzi területen egyaránt folytasson kutatásokat. Legfőbb céljuk az volt, hogy minél több olyan iratot, illetve a nép között megőrződött, nemzedékről nemzedékre átörökített, a sibék történelmével és kultúrájával kapcsolatos anyagot felgyűjtsenek, amely által a sibék „történeti fejlődése” feltárhatóvá válik (JI 2004: 2).

A Ji Qing és Xiao Fu által vezetett kutatócsoport 1959 májusában kezdte meg kutatómunkáját, majd több hónapnyi terepmunka után fogtak hozzá a gyűjtött anyagok

áttekintéséhez és rendszerezéséhez. A hivatalos történetírók munkáját már ekkor olyan sibe értelmiségiek segítették, akik később a sibe helytörténetírás kiemelkedő képviselői lettek. Közös munkájuk eredményeként született meg a *Dongbei xibozu shehui lishi diaocha baogao* (Jelentés az északkeleti sibe nemzetiség társadalmára és történetére irányuló kutatásokról) című beszámoló is. Ez a beszámoló lett az alapja a sibék első hivatalos történeti munkájának, ami 1963-ban, a Kínai Tudományos Akadémia Nemzetiségi Kutatóintézetének gondozásában, *belső forrásanyagként* látott napvilágot *Xibozu jianshi jianzhi hebian* (Összefoglaló a sibe nemzetiség rövid történetéről és krónikájáról) címmel.

Ji Qing és Xiao Fu munkája a hivatalos emlékezet reprezentációjaként áll előttünk, azt a fajta kulturális gyakorlatot testesítve meg, amely a kínai nemzet építését segítette. Ám mindössze három évvel az után, hogy a sibék hivatalos története napvilágot látott, a „kulturális forradalom” (1966–1976) első pusztító hullámai végigsöpörtek Kínában, gátat vetve a történetírói törekvések kibontakozásának.

A „kulturális forradalom” után a Kínai Kommunista Párt 3. plenáris ülése, amelyre 1978. december 18-22. között került sor Pekingben, a politikai élet fordulópontját jelentette. A Párt vezetői ezen az ülésen fogadták el a „reform és nyitás” realista politikai irányvonalát: a kommunarendszert felszámolva a figyelem középpontjába a gazdasági építőmunka került, a forradalmat pedig hivatalos dokumentumokban ítélték el (POLONYI 1994: 244–245). Mao Zedong halálát követően (1976) a sibe történelem formálóinak is új ideológiai fogalomrendszerhez kellett igazítania törekvéseit: a Párt ugyanis, hogy meggátolja az etnikai kisebbségek és az állam, illetve az etnikumok egymás közötti potenciális ellentéteinek kiélesedését, a nemzeti egység megteremtésére hivatott korábbi hívószó, a nacionalizmus helyére a patriotizmust állította (VAMOS 2009: 62–63).

E hívószó szellemében folytatódott a történelem (re)konstruálásának folyamata is, amelynek eredményeként látott napvilágot az 1963-as, *belső forrásanyagként* használt kiadvány újraserkesztett változata, immáron mindenki által elérhető formában, *A sibe nemzetiség rövid története* (kín. *Xibozu jianshi*) címmel 1986-ban („XIBOZU JIANSHI” BIANXIEZU 1986). Ezt 2008-ban egy, az előzővel megegyező cím alatt megjelenő, bővített kiadás követte („XIBOZU JIANSHI” BIANXIEZU – „XIBOZU JIANSHI” XIUDINGBEN BIANXIEZU 2008).

Ugyancsak a forradalom után kezdődött meg a kínai történelmi levéltárak mandzsu nyelvű anyagainak szisztematikus feldolgozása és kínai nyelvre fordítása. A központi kormányzat e kutatások megvalósítására ugyancsak két, a Chabucha’er Sibe Autonóm Járásban született és nevelkedett fiatalembert választott ki, akik ettől kezdve minden erejüket a mandzsu-sibe történettudományi kutatások megalapozásának és kibontakoztatásának szentelték. A két kutató, Wu Yuanfeng (1956–) és Zhao Zhiqiang (1957–) 1972 óta diáktársakként tanultak a chabucha’eri Egyes Számú Középiskolában, majd három évvel később, 1975-ben együtt jelentkeztek Pekingbe, a mandzsu nyelvű levéltári anyagok feldolgozásával foglalkozó kádereket képző osztályba. Ott három éven keresztül folytattak mandzsu nyelvű tanulmányokat huszonegy másik, Pekingből, Xinjiangból és Heilongjiangból érkezett diáktársukkal egyetemben, hogy elmélyítve tudásukat megkezdhessék a levéltári anyagok szisztematikus áttekintését és feldolgozását.

Wu Yuanfeng és Zhao Zhiqiang a mai Kína Egyes Számú Történeti Levéltára mellett a liaoningi, a jilini, a heilongjaingi és a Belső-Mongol levéltárak forrásanyagai között is folytattak kutatásokat, amelyeket terepmunkával igyekeztek kiegészíteni. Az ő tudományos kutatásaik és a Párt által szentesített történetírói munkák tehát elsősorban az akadémiai tudományosság berkein belül, illetve a pártideológusok által felügyelve bontakoztak ki. A hivatásszerűen űzött sibe történetírás e fenti két formája azonban lassanként túllépett saját térségén. Mindez a sibe értelmiség köréből kiváló helytörténészek tevékenységének volt köszönhető, akik már a kezdetek kezdetétől fogva Ji Qinggel és Xiao Fúval szoros együttműködésben folytattak kutatásokat a sibék társadalmára és történelmére vonatkozóan (NA – HAN 2010: 21–22). Alulról

szerveződő kutatásaik jelentős része a „kulturális forradalom” után bontakozott ki, amikor is a kulturális rehabilitáció jegyében egymás után alakultak meg a sibe tudományos, illetve tudománynépszerűsítő társaságok.

A helytörténeti munkák közül is kiemelkedő jelentőséggel bír a *Shenyang xibozu zhi* (A shenyangi sibék krónikája) című lokális történetírói munka (1988), amelyet – minden más helytörténettel egyetemben – egy nagyon fontos szál köt össze a „hivatalos” és „tudományos” történetírók munkáival: az, ahogyan íróik inspirálják egymást és mindazokat a falvakban élő embereket, akik a modernizáció során feloldódó kultúrájuk, szokásaik eltűnéséből fakadó félelmük miatt, gyakorta minden iskolai végzettség nélkül kezdenek lokális közösségük történetének megírásába vagy éppen néprajzi gyűjtőmunkába. Ezek az emberek mind ismerik, féltve őrzik és olykor forrásanyagként használják a fentebb megnevezett kutatók munkáit – mint ahogyan amazok is gyakran keresik fel a falvak, közösségek, nemzetségek történetének ismerőit, általuk nem ismert adatok, lejegyzésükig szájhagyomány útján terjedő, a levéltári anyagokat kiegészítő források elnyerésének reményében. Habilitációs munkám egyik legfőbb célja, hogy feltárja ennek a két irányból szerveződő történetírói közösségnek a tevékenységét, bizonyítva téziseimet a történetírás nemzetépítésben betöltött meghatározó szerepére vonatkozóan a mai Kínában.

A nemzetépítés és a történetírás összefonódásának vizsgálata ugyanakkor megkívánja az örökségesítés kérdésének bevonását is. Ennek oka, hogy Kínában a helytörténészeknek az etnikus identitás életben tartását segítő törekvései mára igencsak beszűkültek: bár a sibe helytörténészek a sibék *hazaszerető* múltjának és jelenének bizonyításával kiválóan tudtak alkalmazkodni az 1990-es évek óta mindent uraló patriotista ideológiához, azt – sok más etnikai kisebbséghez hasonlóan – ők sem tudták elérni, hogy kultúrájuk és vallásuk a hagyományos társadalmi kontextusban élhessen tovább. Ma mindezeknek csupán a folklórra redukált, politikai propagandacélokat szolgáló megjelenési formájának ápolása élvezi a kommunista rezsim támogatását.

Utóbbi jelenség hátterében a kulturális örökség fogalom kínai értelmezése és az abból fakadó politikai-kulturális gyakorlat áll. A kulturális örökség fogalom sajátos kínai értelmezése ugyanis alkalmasnak tűnik arra, hogy a legkisebb falusi közösségektől a kínai társadalom egészét átható szervező elvvé váljon, mintegy megszabva, hogy az emberek hogyan gondolkodjanak nemcsak kultúrájukról, de egyszersmind múltjukról is (vö. YAN 2018: 184–185). Erről tanúskodnak például a kulturális örökségek listájára való felterjesztést kérelmező iratok, amelyek jelentős részének legfőbb célja, hogy a felterjesztett örökségek által próbálják megteremteni a kínai nemzet múltjának egységes narratíváját.

A mindinkább örökségtudatossá váló világban azonban az új keretek között formálódó nemzeti történelem korántsem feltétlenül ugyanazt jelenti a társadalom különböző csoportjai számára. Mint ahogyan a kanonizálódó hivatalos történelemből kirekesztett múlt sem felejtődik el teljesen és végérvényesen, köszönhetően a helytörténészek, illetve az általam is oly sokat kutatott családfeirók, nemzetségfők stb. szájhagyományból merítő munkáinak. Csakhogy ezek az emberek mind kevesebbszer jutnak szóhoz, egyre kevesebb mozgásterük van, lévén, hogy történetírói tevékenységük gyakorta válik kulturális és politikai konfliktusok forrásává. E konfliktusok feltárása a habilitációra benyújtott munkám másik fő célja: dokumentálni és láttatni szeretném a kollektív emlékezet formálódását rétegről rétegre feltáró, egyre szűkülő közegben tevékenykedő történetírói láncolat működését.

FORRÁSOK ÉS MÓDSZEREK

A habilitációs eljárásra benyújtott munkám közel másfél évtizedes kutatómunka eredménye, hiszen a kérdéseim megválaszolásának, a téziseim bizonyításának alapját azok a kutatómunkák

jelentik, amelyeket 2010 és 2019 között folytattam Kínában, a sibék egymástól elszakított két nagy csoportja körében.

Első, *feltérképező jellegű* terepmunkámra még 2010 augusztusa és decembere között került sor. Második, hosszú időtartamú, *több-helyszínű* terepmunkámat 2011 novembere és 2013 januárja között végeztem, majd 2013 májusa és 2014 júliusa között újabb, *állomásozó* terepmunkán vettem részt. E terepmunkák során Északkelet-Kínában bejártam a Belső-Mongol Autonóm Terület Morin Davá Daur Nemzetiségi Autonóm Zászlót; Heilongjiang tartomány Ha'erbin városát és vonzáskörzetét; Jilin tartomány Fuyu járását és Changchun városát, illetve az azok vonzáskörzetéhez tartozó településeket; valamint Liaoning tartomány Shenyang, Dalian, Kaiyuan, Fushun és Wafangdian városait és az azokat környező falvakat. A leghosszabb időt mégis a Chabucha'er Sibe Autonóm Járásban töltöttem el, Északnyugat-Kínában. Doktori értekezésem megvédése után ugyancsak itt, a Xinjiangi Tanárképző Főiskola Etnológiai és Szociológiai Intézetének vendégoktatójaként (2017–2018) kaptam lehetőséget arra, hogy visszajussak a terepre, és folytassam kutatómunkámat.

A fenti terepmunkák során gyűjtött, zömében klasszikus és modern kínai, valamint mandzsu és sibe nyelvű források alkotják a habilitációra benyújtott munka megírását szolgáló első nagyobb forráscsoportot. Ezek közé sorolhatók többek között az egyes családokon, nemzetségeken belül őrzött nemzetségtörténetek, genealógiák, a genealógiákhoz írt „háttérdocumentumok”, családi-törvények és sírfeliratok. A habilitációs munkám kidolgozásakor ugyancsak nagy segítségemre voltak a napi rendszerességgel vezetett *tereptaplómba* jegyzett, valamint a *strukturált és félig strukturált interjúim* során diktafonnal rögzített anyagok.

A másik nagy forráscsoportot azok a szintén klasszikus és modern kínai, valamint mandzsu és sibe nyelven írt levél- és könyvtári források adják, amelyekhez ugyancsak terepmunkáim során volt lehetőségem hozzájutni. E források egy jelentős részének felgyűjtése és feldolgozása a sibék múltjának feltárásában döntő szerepet játszó sibe lokális értelmiségnek köszönhető, akik közül fentebb többet név szerint is említek.

E két nagy forráscsoport az alapja a habilitációs eljárásra benyújtott kéziratomnak, amelyek az alább megfogalmazott kérdések megválaszolására és tézisek bizonyítására hivatottak.

KÉRDÉSEK ÉS TÉZISEK

A habilitációs eljárás tárgyát képező munkám a doktori értekezésemben tárgyalt kérdések és tézisek továbbgondolásának eredménye, amelyben a kínai történetírás jellemzőinek árnyalására, illetve a történetírók nemzetépítésben betöltött szerepének láttatására, sajátos világlendjük megrajzolására vállalkozom.

Kéziratomban a bevezetést követő *Tudománytörténeti áttekintés* című fejezetben a társadalmi folyamatokra irányuló tudományos kutatások kínai történetét dolgozom fel. Már itt, ebben a fejezetben igyekszem előrevetíteni azt a tézisémet, amely szerint Kínában sem az antropológia, sem rokon tudományainak a története nem érthető meg a „bennszülött” kutatók sajátos világlendjének feltárása nélkül. Ennek a kérdésnek a jelentőségére saját, a sibék között folytatott terepmunkáim, illetve a Xinjiangi Tanárképző Főiskola Etnológiai és Szociológiai Intézetében folytatott oktató- és kutatómunkám során figyeltem fel. Ekkor születtek azok a barátságok, köttettek azok a szövetségek, amelyek nem kis részben közös érdekeink miatt a központi kutatóhelyekhez képest a „perifériák perifériáján” élő és tevékenykedő bennszülött kutatókhoz láncoltak. Számomra éppen ezekkel a perifériáról érkező kutatókkal végzett közös munka tette kézzelfoghatóvá a tudománytörténet összefonódását a jelennel, amely felismerés egyszersmind meghatározta a habilitációs munkám felépítését is.

Annak érdekében, hogy kijelölhessem az általam ismert bennszülött kutatók helyét a társadalomtudományok, és azon belül elsődlegesen az antropológia kínai világrendjében, előbb azt kellett megvizsgálnom, hogy az Ázsián belül és az Ázsiáról alkotott antropológiai tudástermelésben részt vevő kutatók honnan származtatják identitásukat (BEN-ARI – BREMEN 2005: 6). Majd azt igyekeztem feltérképezni, hogy szakmai közösségeik hol helyezkednek el a Gerholm és Hannerz (1982: 6–8) által felvázolt, a „központok és perifériák” metaforájával jellemzett struktúrán belül.

A fenti vizsgálattal voltaképpen arra szerettem volna választ kapni, hogy hogyan, mikor, minek a hatására és kiknek köszönhetően jelentek meg azok az intézmények, amelyek nemcsak nevükben, de tudományos célkitűzéseikben is az „antropológiai” jelzővel illethetők. Érdekelt továbbá, hogy hol helyezhetők el ezek az intézmények a kínai társadalomtudományi érdeklődés körein belül. Csak ezek áttekintése után tértem rá arra a kérdésre, hogy a politikai viszonyok változása hogyan formálta a Kína határain belül lassanként kialakuló „központok” és „perifériák” tudományos tevékenységének lehetőségeit.

A Kínai Népköztársaság megalapítása (1949) utáni történések ismertetésének különösen nagy figyelmet szenteltem, hiszen az antropológia – rokon tudományaival együtt – meglehetősen bonyolult utat járt be ekkor Kínában. A kommunista rezsim hatalomátvétele után ugyanis 1952-ig minden nemzeti felsőoktatási intézményt újrastrukturáltak, hogy hozzáigazítsák azokat az új politikai hatalom elvárásaihoz. A modern szociológiához, a politikatudományhoz, a jogtudományhoz és a vallástudományhoz hasonlóan a szociál- és kulturális antropológiát is, mint burzsoá pszeudotudományokat, gyarmati vagy imperialista elméletek hordozóit (EVANS 2005: 45–46), törölték a szabadon gyakorolható társadalomtudományok sorából (LIU 2003: 219). Rehabilitálásuk majd csak az 1970-es években kezdődött meg, lépésről lépésre, míg az etnológia, mint az etnikai kisebbségek tudománya, ha meghatározott keretek között is, de tovább létezhetett (LIU 2003: 219). Mindez kutatásaim szemszögéből azért bír különösen nagy jelentőséggel, mert az etnológia igaz ugyan, hogy csak a marxizmus sztálinista-maoista változatának és a szovjet nemzetiségi elméletnek megfelelően élhetett tovább (MALIGHETTI – YANG 2017: 304), de fennmaradása egyet jelentett a társadalomtudományi kutatások „központjainak” és „perifériáinak” lassankénti kikristályosodásával. Ez pedig, ahogyan azt a kéziratom harmadik fejezetében bizonyítani igyekeztem, megnyitotta az utat az alulról szerveződő helytörténetírás kibontakozása előtt.

Ez a folyamat éppen ezért kínál többet a „központok” és „perifériák” közötti entitások újragondolásánál: éppúgy, mint bármely más ázsiai ország tekintetében, felkínálja a hegemon modell kiterjesztésének és alternatíváinak vizsgálatát is (vö. BEN-ARI – BREMEN 2005: 29). Ez a vizsgálat pedig véleményem szerint csak akkor válik teljessé és élővé, ha a folyamatot, a történéseket interakciók keretében próbáljuk meg értelmezni. Emiatt a habilitációs munkám harmadik fejezetében a saját kutatásaimon és tapasztalataimon keresztül igyekeztem bemutatni, hogy a „kínai antropológia” történetében milyen szerepet játszottak – és játszanak mind a mai napig is – a „perifériák perifériájáról” érkező bennszülött kutatók. Ezzel együtt azt is igyekeztem bizonyítani, hogy a társadalomtudományok világrendjén belül – amely világrend középpontjai mára már eltolódtak és sokasodtak – Kínában a társadalmi-kulturális vizsgálatoknak egy jelentős része mindig is a hivatalos, államilag elismert intézményes kereteken kívül zajlott. Emiatt nagyon nehéz lenne bárhogyan is felcímkézni őket, hiszen, ahogyan a sibék példája is mutatja: az etnográfiai, etnológiai, antropológiai, vagy éppen a helytörténeti, alulról szerveződő tevékenységek közötti határok gyakorta elmosódnak.

Ugyancsak itt, a harmadik fejezet utolsó alfejezetében térek rá annak bizonyítására, hogy Kínában a kommunista rezsim hatalmának legitimálásában a történeti folytonosság retorikája mindig is fontos szerepet játszott (vö. ALTERMATT 2000: 48). Tézisem szerint e retorika megalkotásából a kínai etnikumok értelmiségei mindmáig kiveszik részüket: a közös, „ősi” múlt megrajzolása, és általa az „ősi” kultúra életben tartása – vagy felélesztése – az ő feladatuk.

Ez az állam által felülről irányított folyamat azonban véleményem szerint nem tekinthető sem „egyirányúnak”, sem befejezettnek – csupán a keretek azok, amelyek megváltoztak.

A kínai nemzeti történelem (re)konstruálása és az „ősi” kínai kultúra megőrzése ugyanis egy hosszú folyamat eredményeként ma már az UNESCO univerzálisnak hirdetett *kulturális örökség* programjához igazodott. Ez a változás a *világörökség* fogalmának kínai térhódításával vette kezdetét, és a folyamat eredményeként a kínai nemzetet építő ideológusok a saját legitimációs törekvéseiket kiszolgáló elméletekhez igazítva végérvényesen újradefiniálták az UNESCO univerzálisnak hirdetett örökség-diskurzusát – direkt vagy indirekt módon a társadalmi élet szinte minden szintjére kiterjesztve azt. Az örökség megőrzéséről szóló párbeszéd ennek eredményeként épült be az 1970-es évek végétől mindent uraló *patriotizmus* retorikájába; így vált a „kulturális örökség” fogalma az etnikumok felett gyakorolt kontroll legfőbb retorikai eszközévé; és így lett a világörökség program teljes egészében a nemzeti egységről és a kulturális diverzitásról alkotott elképzelések manipulálásának kiszolgálójává (YAN 2018: 80).

Ahogy az adott fejezetben kifejtettem, az etnikus hagyományok örökségesítésén, mint jelentéstermelő folyamaton keresztül a múltról alkotott tudást, az emlékezetet és az identitást produkáló és reprodukáló legkülönbözőbb politikai, kulturális és társadalmi mechanizmusok reprezentálódnak. Mindez a politikai céloknak alárendelt örökség-fogalomra vonatkoztatható kérdések egész sorához vezet el, amelyek közül a múlt nemzeti konstrukciójának az örökségesítéssel való összefonódása a legfontosabb problémakör. Hiszen az örökség és az emlékezet fogalmai együtt hatoltak be a történelem értelmezési mezejébe és váltak a kommunista rezsim legfőbb ideológiai-politikai eszközévé az „ősi” nemzeti múlt megalkotásában. És bár tény, hogy a történeti kontinuitás retorikája már hatalomra kerülésekor a kommunista rezsim egyik legfőbb eszköze volt ahhoz, hogy legitimálja hatalmát, a világörökség program azonban új lehetőségeket teremtett a rezsim számára ahhoz, hogy az etnikus hagyományokat a történelembe fagyaszttva megfeleltesse azokat a történeti és kulturális folytonosság narratívájának (YAN 2018: 21).

Különösen igaz ez a Kína által 2004-ben ratifikált szellemi kulturális örökség egyezményén alapuló örökségesítési gyakorlatokra, amelyek az örökségrezsim értelmezésében a nemzeti kulturális identitás, az etnikus szolidaritás és a társadalmi harmónia megteremtésére hivatottak. Magát a szellemi kulturális örökséget a „világ” kulturális diverzitásának *nemzeti, kollektív reprezentációjaként* értelmezik, ahelyett, hogy a lokális közösségekre vonatkoztatnák azt. Egyetemes szinten Kína tehát mint valamiféle totális egység jelenik meg, amelyen belül a különböző lokális közösségek megkreált történelmén keresztül életre keltett kulturális gyakorlatok felolvadnak a nemzeti egységben (YAN 2018: 82).

Az adott program mentén megalkotott, nemzeti történelemként megszületett diszciplína azonban nem feltétlenül ugyanazt jelenti a ma már kulturális örökség alapon emlékező társadalom különböző csoportjai számára. Ezt igyekszem bizonyítani a habilitációs munkám negyedik, három esettanulmányt közlő fejezetében.

A három esettanulmány közül az első Északnyugat-Kínában, a mai Xinjiang Ujgur Autonóm Terület Chabucha'er Sibe Autonóm Járásában történt, 2012-es eseményeket dolgozza fel. Középpontjában egy sibe sámán-ének- és tánccsoport többnyire idős, földműves emberekből álló tagjai állnak. A csoport megalapítását a falubeli sibe értelmiség szorgalmazta, motivációjukat a kínai szellemi kulturális örökség programból merítve. A csoport tevékenységét azonban számos konfliktus kísérte, ami számtalan kérdést vetett fel bennem a Kínában egykor „babonának” bélyegzett vallási hagyományok örökségesítésének tekintetében. E kérdések megfogalmazása és megválaszolása részben az örökségesítésnek a szekularizációs, illetve deszekularizációs folyamatokkal való egybefonódásának vizsgálatát követelte meg, részben pedig annak átlátását, hogy hogyan követhető nyomon ez a folyamat a történetírásban.

A kommunista rezsim hatalomra jutása után tudnillik a sibék formálódó, hivatalos történelmében a sibék vallási hagyományairól nem lehetett olvasni. A fentebb már említett, a Kínai Tudományos Akadémia Nemzetiségi Kutatóintézetének gondozásában, *belső forrásanyagként* napvilágot látott 1963-as történeti munkát a hivatalos emlékezet reprezentációjaként olvasva tökéletes képet lehet alkotni arról, hogy azokban az időkben a könyvet szerkesztő értelmiség miről is gondolkodott, gondolkodhatott egyáltalán a sibék kultúrájának részeként, illetve hogy vallási hagyományaik részét képezték-e a kultúrának nevezett fogalomkörnek. A szóban forgó könyv szerkesztői ugyanis a kötet nyolcadik és kilencedik fejezetében tárgyalták ugyan a sibe kultúrát, mint például a „szocialista kultúra” kiépítésének lehetőségeit. De arról, hogy a vallás bármely aspektusa jelen lett volna a sibék életében, a kötet szerkesztői nem írtak – helyette a múltba száműzték a sibék vallási hiedelmeit.

Mindez azért érdekes, mert a Kínai Kommunista Párt hatalomra jutásakor ígéretet tett arra, hogy valamennyi etnikum megőrizheti vagy megreformálhatja hagyományait, szokásait és vallását. Ezzel az ígérettel csupán két probléma volt, amely miatt a sibék hivatalos történetének első, 1963-as verziójában is mélyen hallgattak a sibék élő vallási hagyományairól: az a szakrális szerep, amelyet a Kínai Kommunista Párt hatalomra jutása után lassanként magára öltött, illetve az, ahogyan e szerep fényében a Párt ideológusai a megőrizhető vagy megreformálható „vallásos hiedelem” (kín. *zongjiao xianyang*) fogalmat értelmezték és kommunikálták a kínai etnikumok felé.

A sibék hivatalos történetének második, újraírt, 1986-ban kiadott változatában azonban a szerkesztők már külön fejezetet szenteltek a sibék vallási hagyományainak. Igaz, a „vallási hiedelmeket” ebben a kötetben még élesen elkülönítették a sibék kultúrájától (úgy mint nyelvétől, művészetétől stb.) és szokásaitól (mint például a temetkezési szokásoktól, az ünnepnapoktól vagy a tabuktól), amelyeket szintén két, külön fejezetben ismertettek. De az újraírt változatban már nemcsak, hogy olyan vallási hagyományokról lehet olvasni, mint például a sámánizmus, hanem úgy, mintha az adott vallási hagyományokat a sibe közösségek még élő hagyományként ápolták volna a kötet megjelenésének idején, az 1980-as években. Ez igen éles váltás a sibék történetének korábbi kiadásához képest, amely a vallási hagyományok létezését mintegy letagadta.

A két véglet között található valóság nyilvánvalóan sokkal összetettebb, és ebben a valóságban egy olyan, a kínai társadalomban lassanként teret nyerő fogalom színezte át a vallási hagyományokról való gondolkodást, amely a legkisebb falusi közösségektől a nemzetek társadalmának egészét áthatva ma már kulturális és politikai erőforrásként szolgálja a nemzetépítő hatalmakat. Ez a fogalom a *kulturális örökség*. A munkámban hozott esettanulmány, karöltve a hivatalos történetírói munkákban tükröződő, a vallási hagyományokról való gondolkodás „metamorfózisának” példájával, a történetírás és a nemzeti érdekek mentén formálódó örökség imaginatív, eltérő értelmezéseknek teret adó természete elé állít tükröt, feltárva a múlt interpretálását, manipulálását és invencióját szolgáló folyamatokat.

Második esettanulmányom a sibék imádott női istenségét, Sirin mamát, és a belé vetett hit örökségesítésének folyamatát állítja a középpontba. A mandzsu-tunguz nyelveket beszélő népek panteonjában a szerencsét és gazdagságot hozó istenségek mindig is előkelő helyet foglaltak el; alakjuk gyakorta egybefonódik a gyermekeket és unokákat védelmező, öregasszonyok formájában elképzelt szellemlényekével. Közéjük tartozik Sirin mama is.

A szakirodalomban csak *írásjegyek nélküli genealógiának* nevezett női istenséget egy 8-9 méter hosszú zsinór jelképezte. Erre a zsinórra sorban, egymás után különböző dolgokat fűztek fel, a nemzetségeken, ágazatokon belül született gyermekek számának megfelelően: a felfűzött kis íjak és nyilak a fiúgyermeket, a különböző színű vászondarabok a lánygyermeket, a kis bölcsők a lánygyermek termékenységet, a rézpénzek a gazdagságot, a jólétet és a család sikerességét szimbolizálták. Az egyes generációkat a felfűzött csontdarabok választották el egymástól.

A sibék ezt a kötelet az év szinte teljes egészében papírba csomagolva, a ház egyik sarkába akasztva tárolták. A kötelet csak holdújévkor vették elő és feszítették ki; akkor, amikor nemzetségi, ágazati gyűléseiket is tartották. Vezetőik ezeken a gyűléseken vették számba a családok tagjainak jó- és rossz cselekedeteit, osztották ki a dicséreteket, jutalmakat vagy büntetéseket, vitatták meg anyagi helyzetüket és a jövő évi teendőket. Ezért is adtak ezek a gyűlések kiváló alkalmat arra, hogy az összegyűlt nemzetségi, ágazati tagok Sirin mama kifeszített kötele előtt, az istenségnek füstölőáldozatot bemutatva, együttesen idézzék fel és véssék emlékezetükbe múltjukat – egyben megerősítve együvé tartozásuk érzését is.

Éppen ez az a szokás, ami Sirin mama alakját alkalmassá tette arra, hogy a formálódó kínai nemzet folytonosságát hirdesse. Sirin mama imádata ennek köszönhetően léphetett elő a sibék „hivatalos” történetének egymást követő kiadásaiiban egy régvolt hiedelemrendszerből előbb még élő „vallási hiedelemmé”, majd „vallási hiedelemként” a sibék szellemi kulturális örökségének részévé.

Munkám második esettanulmányában tehát hasonló kérdéseket veszek számba, mint az előző esettanulmány kapcsán: például, hogy pontosan hogyan, miért és milyen formájában is válhatott a nemzeti kulturális örökség részévé ez a vallásos hiedelem, amit eredetileg a társadalomra káros „babonák” közé soroltak? És milyen szerepet játszott a sibe értelmiség az adott örökségről való gondolkodás befolyásolásában? E kérdéseken túl azonban külön hangsúlyt fektetek a sibe értelmiség, azon belül is a történetírók azon textuális stratégiájának ismertetésére, amelyet az érintettek mindig is a partikuláris politikai és szociokulturális kontextusokhoz kényszerültek igazítani.

Harmadik esettanulmányom középpontjában egy olyan lokális történetíró munkásságának a bemutatása áll, aki tevékenységét a ma már mindent átható és mindenre kiterjedő örökségesítési folyamatok árnyékában kénytelen végezni.

Guan Wenming, a sibe lokális történetíró és néprajzi gyűjtő legfőbb forrásai a sibe nemzetségeken belül nemzedékről nemzedékre átadódó genealógiák. Maga a genealógiáírás hagyománya a 18. századtól él a sibék között. 1735-ben maga Qianlong császár (ur. 1736–1795) adta parancsba a Nyolczászlós hadseregben szolgálatot teljesítő katonák, illetve tisztviselők leszármazási vonalának összeírását. Nem titkolt célja a mandzsu identitás megerősítése és a származás bizonyíthatósága volt (LI 2006: 3–4). A genealógiák szerkesztésének gyakorlata pedig idővel a nép körében is elterjedt, amelynek bizonyítékaként Kangxi császár (ur. 1662–1723) uralkodásának idejéből állnak rendelkezésünkre a legkorábbi forrásanyagok (LI 2006: 1). Ebből az időből maradtak fenn az első példák az írott sibe genealógiákról is (TONGJIA – WEN 2009: 144).

Idővel azonban a genealógiáírás hagyományát számos csapás érte, és – ahogyan azt kifejttem – arról csak a sibe helytörténeti munkák alapján lehet tájékozódni, hogy a genealógiáírás hullámai mikor és miért söpörtek végig a sibék között. Kiemelkedő példája ennek az 1988-ban *Shenyang xibozu zhi* (A shenyangi sibék krónikája) címen megjelent könyv, amelyben tizenhét nemzetség genealógiáját hozták nyilvánosságra (SHENYANG SHI MINWEI MINZU ZHI BIANZUAN BANGONGSHI (szerk.) 1988: 57–76). Ugyancsak ez idő tájt, az 1980-as évek végén, az 1990-es évek elején születtek azok a memoárok, amelyek egyértelmű jelzései voltak annak, hogy a helyi közösségek genealógiáíró szokásukra saját maguk is mint közösséget formáló és emlékezetet termelő hagyományra kezdtek tekinteni.

Valamennyi memoár közül a legnagyobb jelentőséggel a sibe tudáselit vezéralakja, a helytörténész Han Qikun által írt történet bír, amely többször is megjelent nyomtatásban. Han Qikun memoárja nemzetségének genealógia-egyesítő történetét meséli el: azt, hogy nemzetségének 1764-ben egymástól elszakított ágazatai hogyan letek ismét egymásra a „kulturális forradalmat” követően, és hogyan sikerült kimutatni ezen ágazatok együvé tartozását a nemzetségben őrzött genealógiáknak, illetve a legidősebb nemzetségi tag emlékezetének köszönhetően.

Han Qikun története és a nemzetségében őrzött genealógiák igen hamar szimbólumokká váltak. A történet hatására már az 1990-es évek elejétől kezdve még több genealógiáját vesztett sibe nemzetség igyekezett (re)konstruálni nemzetségének történetét, újraírni genealógiáját, és megtalálni 1764-ben elveszített rokonságát. Ezek a törekvések pedig a sibék északkeleten és északnyugaton élő csoportjait lassanként genealógiai közösséggé formálták, kollektív identitásuknak egy olyan értelmezését hívva életre, amelynek tekintetében a legfőbb identitásformáló erő a sibék saját őseikről őrzött tudása maradt.

Az a tény azonban, hogy a genealógiákra mért pusztításokkal természetszerűen velejáró felejtés folyamata visszafordíthatatlan, vitathatatlan. Hivatalos jelentések szerint mára csupán alig valamivel több, mint száz sibe genealógia maradt fenn, és bár számos sibe nemzetség fog bele ma is saját genealógiájának újraírásába, sokuk leginkább csak az öregek emlékeztetere hagyatkozhat.

Esettanulmányom „főszereplője”, a Gūwargeya nemzetségből származó Guan Wenming már ifjúkorától kezdve nagy érdeklődést mutatott saját etnikumának története, valamint a nemzetségi genealógiák felgyűjtése és/vagy dokumentálása iránt. Gyűjteményének jelentős része azonban „kulturális forradalom” során odalett. A forradalom elmúltával azonban Guan Wenming újrakezdte munkáját, és az újonnan összeállított genealógiagyűjteményét, 641 oldalnyi kéziratot, mappákba rendezte. Ez a zömében mandzsu/sibe, de elvétve kínai nyelvű anyagokat is tartalmazó gyűjtemény a sibe autodidakta történészek munkájának szimbólumaként áll előttünk.

Az azonban, hogy milyen sors vár a Guan Wenming és más, hozzá hasonló, a „perifériák perifériájáról” érkező bennszülött kutatók életműveként hátramaradt anyagokra, és hogy hol a helye ma ezeknek az embereknek a társadalomtudományok kínai világrendjében, a rehabilitációm tárgyát képező kutatások legaktuálisabb kérdései közé tartozik. Erről való értekezésem a rehabilitációs munkám befejezésében foglalom össze, hangot adva annak a tézisnek, hogy bár Kínában a nemzetépítés és a történetírás évtizedekre visszavezethető összefonódása a kulturális örökség/ szellemi kulturális örökség programmal karöltve új, nemzeti nacionalista mítoszokat és ideológiákat hívnak életre, az alulról szerveződő történetírói törekvések potenciálisan továbbra is befolyásolhatják az individuumok és a modern társadalom „központi” szektoraitól elhatárolódó kisközösségek énképét és cselekedeteit.

ÖSSZEGZÉS

Összefoglalva elmondható, hogy a rehabilitációs munkám a doktori értekezésemben megalapozott, de azóta továbbgondolt, a nemzetépítés, a történetírás és az örökségesítés összefonódásának különböző aspektusait vizsgáló kutatások eredményeként értelmezhetők. E kutatások aktualitását sajnálatos módon a kutatásaim egyik legfőbb helyszínét, a mai Xinjiang Ujgur Autonóm Területet érintő politikai konfliktusok adják. Ennek háttereként fontos tudni, hogy bár Északnyugat-Kína vidéke az ott élő, különböző nyelvű, kultúrájú és vallású etnikumok miatt már régen felkeltette az etnográfusok, etnológusok, antropológusok és történészek figyelmét, a közelmúltban azonban a világ egésze felfigyelt az ott zajló történésekre. Xinjiangban ugyanis a jogvédő szervezetek jelentései szerint a rendszerszintű diszkrimináció, az elnyomás, az etnikai tisztogatás, a népirtás, az emberiség elleni bűncselekmény fogalmain keresztül lehet csak megérteni a jelenben zajló történéseket. Ezzel szemben a kínai kormány hivatalosan a vallási fanatizmus, a terrorizmus és a szeparatista csoportok ellen harcol, és a kialakuló nemzetközi feszültség miatt voltaképpen bezárta Xinjiang kapuit.

Terepmunkáim során magam is végignézttem, átéltem, hogy a kibontakozó politikai konfliktusok hogyan formálták, alakították nemcsak az ott élő etnikumok és az állam, hanem az egyes etnikumok, vagy egyszerűen csak az ember és ember közti kapcsolatokat. Ezek a

történesek, illetve a Xinjiang-kérdéssel foglalkozó szakirodalom (lásd pl. HASMATH 2011; BELLÉR-HANN – STEENBERG – MIRSULTAN 2021.) áttanulmányozása számos kérdést vetett fel bennem, és ahhoz a felismeréshez vezetett, hogy a Kínában terepmunkát végző kutatók munkájának mélyreható, különböző látásmódokat ütköztető vizsgálata minden eddiginél aktuálisabb feladat.

A habilitációra benyújtott munkám ezen vizsgálatok lefolytatásának egy lehetséges módja, egyszersmind számvetés eddigi munkásságom és jövőbeni teendőim felett.

A TÉZISFÜZETBEN HIVATKOZOTT IRODALOM

ALATAS, Syed Farid

2005 Indigenization. Features and problems. In BREMEN, Jan van – BEN-ARI, Eyal – ALATAS, Syed Farid (szerk.): *Asian Anthropology*. London and New York: Routledge. 227–243.

ALTERMATT, Urs

2000 *A szárazjevi jelzőtűz*. Budapest: Osiris.

BELLÉR-HANN, Ildikó – STEENBERG, Rune – MIRSULTAN, Aysima

2021 Introduction. Narratives from Xinjiang: social and political significance. *Asian Ethnicity*, 22 (1). 1–10.

BEN-ARI, Eyal – BREMEN, Jan van

2005 Asian Anthropologies and Anthropologies in Asia. An introductory essay. In BREMEN, Jan van – BEN-ARI, Eyal – ALATAS, Syed Farid (szerk.): *Asian Anthropology*. London and New York: Routledge. 3–39.

EVANS, Grant

2005 Indigenous and Indigenized Anthropology in Asia. In BREMEN, Jan van – BEN-ARI, Eyal – ALATAS, Syed Farid (szerk.): *Asian Anthropology*. London – New York: Routledge. 43–55.

GERHOLM, Tomas – HANNERZ, Ulf

1982 Introduction: the shaping of national anthropologies. *Ethnos*, 1–2. 5–35.

GLADNEY, Dru C.

1988 Clashed Civilizations? Muslim and Chinese Identities in the PRC. In GLADNEY, Dru C. (szerk.): *Making Majorities. Constituting the Nation in Japan, Korea, China, Malaysia, Fiji, Turkey and the United States*. Stanford, California: Stanford University Press. 106–131.

HASMATH, Reza

2011 Managing China's Muslim Minorities: Migration, labor, and the rise of ethno-religious consciousness among the Uyghurs in urban Xinjiang. In BARBALET, Jack – POSSAMAI, Adam – TURNER, Bryan S. (szerk.): *Religion and the State. A comparative sociology*. London – New York – Delhi: Anthem Press. 121–137.

JACOBS, Justin

2008 How Chinese Turkestan Became Chinese: Visualizing Zhang Zhizhong's "Tianshan Pictorial" and Xinjiang Youth Song and Dance Troupe. *The Journal of Asian Studies*, 67 (2). 545–591.

LI Lin

2006 *Manzu zongpu yanjiu* (Mandzsú családfák vizsgálata). Shenyang: Liaoning Minzu Chubanshe.

LIU, Mingxin

2003 A Historical Overview on Anthropology in China. *Anthropologist*, 5 (4). 217–223. <https://doi.org/10.1080/09720073.2003.11890813>

- MALIGHETTI, Roberto – YANG Shengmin
2017 The contributions of Chinese anthropology. A conversation between Roberto Malighetti and Yang Shengmin. *Anuac*, 6 (1). 301–317. DOI: 10.7340/anuac2239-625X-2835
- MULLANEY, Thomas S.
2011 *Coming to Terms with the Nation. Ethnic Classification in Modern China*. Berkeley – Los Angeles – London: University of California Press.
- NA Qiming – HAN Qikun (szerk.)
2010 *Zhongguo xiboren* (A kínai sibe emberek). Shenyang: Liaoning Minzu Chubanshe.
- POLONYI Péter
1994 *Kína története*. [Budapest]: Maecenas.
- REES, Helen
2000 *Echoes of History. Naxi music in modern China*. Oxford – New York: Oxford University Press.
- SÁRKÖZI Ildikó Gyöngyvér
2020 A történet folytatódik. Nemzetépítés, történetírás és örökségesítés Kínában. *Világtörténet*, 10 (42). 533–558.
2021 Shamanism – Religion, culture, both or neither? A case study on a Chinese Sibe song and dance group of pensioners. *SHAMAN: AN INTERNATIONAL JOURNAL FOR SHAMANISTIC RESEARCH*, 29. 155–180.
2022 Silence. In Mirsultan, Aysima – Schluessel, Eric – Sulaiman, Eset (szerk.): *Community Still Matters. Uyghur Culture and Society in Central Asian Context*. Koppenhága: NIAS Press. 124–137.
2023 A Piece of Qing History. The Historical Value of a Sibe Self-taught Historian's Collection of Genealogies. *Ming Qing Yanjiu*, 27. 54–94.
2024 *Rejtett párbeszéd. Az antropológia történetéről, a bennszülött kutatókról és a terepmunkáról Kínában*. ETHNO-LORE: A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA NÉPRAJZI KUTATÓINTÉZETÉNEK ÉVKÖNYVE XL. 249–292.
- SHENYANG SHI MINWEI MINZU ZHI BIANZUAN BANGONGSHI (szerk.)
1988 *Shenyang xibozu zhi* (A shenyangi sibék krónikája). Shenyang: Liaoning Minzu Chubanshe.
- SHIROKOGOROFF, S. M.
1924 *Social Organization of the Manchus. A study of the Manchu clan organization*. Shanghai: Royal Asiatic Society.
- TONGJIA Qingfu – WEN Jian
2009 *Xibozu feiwuzhi wenhua yichan daibiaozuo* (A sibe nemzetiség szellemi kulturális örökség-listája). Wulumuqi: Xinjiang Renmin Chubanshe.
- VÁMOS Péter
2009 A társadalmi, etnikai, vallási feszültségek és a korrupció kezelése Kínában. In INOTAI András – JUHÁSZ Ottó (szerk.): *Stratégiai kutatások: A változó Kína – I. Kína politikai, társadalmi fejlődésének jelene és jövője*. Budapest: Magyar Tudományos Akadémia Világgazdasági Kutatóintézet – Miniszterelnöki Hivatal. 32–84.
- „XIBOZU JIANSHI” BIANXIEZU (szerk.)
1986 *Xibozu jianshi* (A sibe nemzetiség rövid története). Beijing: Minzu Chubanshe.
- „XIBOZU JIANSHI” BIANXIEZU – „XIBOZU JIANSHI” XIUDINGBEN BIANXIEZU (szerk.)
2008 *Xibozu jianshi* (A sibe nemzetiség rövid története). Beijing: Minzu Chubanshe.
- YAN Haiming
2018 *World Heritage Craze in China. Universal Discourse, National Culture, and Local Memory*. New York – Oxford: Berghahn.

ZHONGGUO KEXUEYUAN MINZU YANJIUSUO – XINJIANG SHAOSHU MINZU SHEHUI LISHI
DIAOCHA ZUBIAN (szerk.)

1963 *Xibo zu jian shi jian zhi hebian* (Összefoglaló a sibe nemzetiség rövid történetéről
és krónikájáról). Beijing: Zhongguo Kexueyuan Minzu Yanjiusuo.

JAVASOLT TUDOMÁNYOS KOLLOKVIUMI ELŐADÁSOK

1. Egy sibe autodidakta helytörténész öröksége
2. Örökségesítésről és szekularizációról a kínai történetírás tükrében
3. Helytörténészek a kínai sibék genealógiai közösségéért

JAVASOLT TANTÁRGYI ELŐADÁSOK

1. Az etnikumok klasszifikációja és a nemzeti történelem rekonstrukciója Kínában
2. Nemzetépítés, történetírás, örökségesítés Kínában
2. Az antropológia és rokon tudományai a 20. századi Kínában

TUDOMÁNYOS, SZAKIRODALMI ALKOTÓTEVÉKENYSÉGEK JEGYZÉKE

A TUDOMÁNYOS FOKOZAT (PHD) MEGSZERZÉSÉNEK ÉVE: 2016

Hazai és külföldi publikációk teljes jegyzékének elérhetősége (szakirodalmi hivatkozásokkal együtt) a Magyar Tudományos Művek Tára nyilvános keresőfelületén:

<https://m2.mtmt.hu/gui2/?type=authors&mode=browse&sel=10025044&view=simpleList>

Közlemény és idéző összefoglaló táblázat elérhetősége a Magyar Tudományos Művek Tára nyilvános keresőfelületén:

<https://m2.mtmt.hu/gui2/?type=authors&mode=browse&sel=10025044&view=pubTable>

HAZAI TUDOMÁNYOS PUBLIKÁCIÓK A TUDOMÁNYOS FOKOZAT (PHD) MEGVÉDÉSE UTÁN

SZAKKÖNYV

1. Sárközi Gyöngyvér Ildikó 2018. *Where Have Superstitions Gone? A Case Study on the Connection Between 'Secularization' and 'Heritagization' Among the Chinese Sibe*. Budapest: Pázmány Péter Catholic University, Faculty of Humanities. 35 p.

MONOGRÁFIA

2. Sárközi Ildikó Gyöngyvér 2018. *A mártírium homályából. Sibe ősök és hősök a kínai nemzetépítés oltárán*. Budapest – Pécs: MTA BTK Néprajztudományi Intézet – L'Harmattan Kiadó – Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Társadalmi Kapcsolatok Intézete Néprajz-Kulturális Antropológia Tanszék – Könyvpont. 322 p.

FORRÁSKIADÁS

3. Sárközi Ildikó Gyöngyvér (Forráskiadás készítője) 2022. *Sirin mama nyugati hadjárata, avagy egy istennő születésének csodás története*. Budapest: MTA BTK Néprajztudományi Intézet – Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Néprajz – Kulturális Antropológia Tanszék – L'Harmattan Kiadó – Könyvpont. 168 p.

SZAKCIKK

4. Sárközi Ildikó Gyöngyvér 2016. „There is no nation without history, there is no family without a family tree.”: On Sibe Ethnic Nationalist Aspirations through the Example of a „Family Tree Unification” Story. *ACTA ETHNOGRAPHICA HUNGARICA*, 61 (1). pp.173–195. 23 p.

5. Sárközi Ildikó Gyöngyvér 2017. Az emberi tényező: Terepmunka és barátság Kínában. *TÁVOL-KELETI TANULMÁNYOK*, 9 (1). pp. 29–47. 19 p.

6. Sárközi Ildikó Gyöngyvér 2018. Ötvenhét mappa: Egy kínai sibe autodidakta történész, Guan Wenming családfagyűjteménye. *TÁVOL-KELETI TANULMÁNYOK*, 10 (2). pp. 89–109. 21 p.
7. Sárközi Ildikó Gyöngyvér 2019. Hová lettek a babonák? A kínai sibék Sirin mamába vetett hitének örökségesítése globális kihívások és nemzeti érdekek keresztútján. *ETHNO-LORE: A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA NÉPRAJZI KUTATÓINTÉZETÉNEK ÉVKÖNYVE*, 36. pp. 247–275. 32 p.
8. Sárközi Ildikó Gyöngyvér 2020. A történet folytatódik: Nemzetépítés, történetírás és örökségesítés Kínában. *VILÁGTÖRTÉNET*, 10 (42). pp. 533–558. 26 p.
9. Sárközi Ildikó Gyöngyvér 2024. Rejtett párbeszéd. Az antropológia történetéről, a bennszülött kutatókról és a terepmunkáról Kínában. *ETHNO-LORE: A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA NÉPRAJZI KUTATÓINTÉZETÉNEK ÉVKÖNYVE*, 41. pp. 249–292. 44 p.
10. Sárközi Ildikó Gyöngyvér 2017. Templom templomnak árnyéka I.: A Taiping templom "felfedezésének" története. In: [s.n.] (szerk.) *PEACH MŰHELYTANULMÁNYOK*, 14. Budapest: Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Modern Kelet-Ázsia Kutatócsoport, Pázmány East Asia Club, Hungary (PEACH). pp. 2–29. 28 p.
11. Sárközi Ildikó Gyöngyvér 2017. Templom templomnak árnyéka II.: A Sibe Ősök Templomának (re)konstruálása. Budapest: Pázmány Péter Katolikus Egyetem Modern Kelet-Ázsia Kutatócsoport, Pázmány East Asia Club, Hungary (PEACH). 30 p.

SZAKTANULMÁNY

12. Sárközi Ildikó Gyöngyvér 2017. A felejtés hatalma: Az öskultusz identitásformáló ereje és a kínai sibék. In: Czövek, Judit; Szulovszky, János (szerk.): *Közvetítő: Tanulmányok Hoppál Mihály 75. születésnapjára*. Budapest: Magyar Vallástudományi Társaság. pp. 275–284. 10 p.

RECENZIO, ISMERTETÉS

13. Sárközi Ildikó Gyöngyvér 2023. Gábor, Vargyas: A megértés édes öröme. Terepmunka, politika, etika a Közép-vietnámi Felföldön [The Sweet Joy of Understanding. Fieldwork, Politics, and Ethics in the Central Vietnamese Highlands]. *ACTA ETHNOGRAPHICA HUNGARICA*. 5 p.
14. Sárközi Ildikó Gyöngyvér 2023. Nemzetépítés Ázsiában (Budapest, 2023. június 1–2.). *NÉPRAJZI HÍREK*, 52 (3). pp. 33–34. 2 p.

KÜLFÖLDI TUDOMÁNYOS PUBLIKÁCIÓK A TUDOMÁNYOS FOKOZAT (PhD) MEGVÉDÉSE UTÁN

MONOGRÁFIA

15. Sárközi Ildikó Gyöngyvér 2018. *From the Mists of Martyrdom. Sibe Ancestors and Heroes on the Altar of Chinese Nation-Building*. Halle: Max Planck Institute for Social Anthropology. 256 p.

SZAKCIKK

16. Sárközi Ildikó Gyöngyvér 2021. Shamanism - Religion, culture, both or neither? A case study on a Chinese Sibe song and dance group of pensioners. *SHAMAN: AN INTERNATIONAL JOURNAL FOR SHAMANISTIC RESEARCH*, 29. pp. 155–180. 26 p.

17. Sárközi Ildikó Gyöngyvér 2021. The Story of an unborn book. A case study on the heritagization of the Chinese Sibe genealogy writing tradition. *ASIAN ETHNICITY*, 22 (1). pp. 77–89. 13 p.

18. Sárközi Ildikó Gyöngyvér 2023. A Piece of Qing History. The Historical Value of a Sibe Self-taught Historian's Collection of Genealogies. *MING QING YANJIU*, 27. pp. 54–94. 41 p.

SZAKTANULMÁNY

19. Sárközi Ildikó Gyöngyvér
Silence

In: Mirsultan, Aysima; Schluessel, Eric; Sulaiman, Eset (szerk.) Community Still Matters. Uyghur Culture and Society in Central Asian Context
Copenhagen, Dánia : NIAS Press, Nordic Institute of Asian Studies (NIAS) (2022) 340 p. pp. 124-137. , 14 p.

RECENZIO, SZAKCIKK

20. Sárközi Ildikó Gyöngyvér 2024. Minzu as Technology: Ethnic Identity and Social Media in Post 2000s China by Lei Hao. *CHINA JOURNAL*, 92. pp. 154–156. 3 p.

TUDOMÁNYOS ELŐADÁSOK

HAZAI TUDOMÁNYOS ELŐADÁSOK

2013

1.

Előadó: Sárközi Ildikó Gyöngyvér

Az előadás címe: *Emlékezés és felejtés mezsgyéjén: A sibe nemzetiség múltjáról és jelenéről mandzsu nyelvű családfáik tükrében*

Az esemény helyszíne: Szeged, Szegedi Tudományegyetemen

Az előadás nyelve: magyar

2.

Előadó: Sárközi Ildikó Gyöngyvér

Az előadás címe: *Sodródó nemzet-ágak: Családfák szerepe a sibe nemzetépítési törekvésekben*

Az esemény helyszíne: Budapest, Néprajzi Múzeum

Az előadás nyelve: magyar

2016

3.

Előadó: Sárközi Ildikó Gyöngyvér

Az előadás címe: *A sibe lokális történetírók nemzet- és identitásformáló ereje*

Az esemény helyszíne: Budapest, MTA BTK Néprajztudományi Intézet, Etnológiai Műhely

Az előadás nyelve: magyar

2017

4.

Előadó: Sárközi Ildikó Gyöngyvér

Az előadás címe: *A varjúszájú. Egy sibe családfairó története*

Az esemény helyszíne: Budapest, Körösi Csoma Társaság

Az előadás nyelve: magyar

2021

5.

Előadó: Sárközi Ildikó Gyöngyvér

Az előadás címe: *Hagyomány és örökség Kínában: A kínai sibék családfairó hagyományának örökségesítése*

Az esemény helyszíne: Budapest, Körösi Csoma Társaság

Az előadás nyelve: magyar

6.

Előadó: Sárközi Ildikó Gyöngyvér

Az előadás címe: *Babonából örökség. Vallási hagyományok örökségesítése Északnyugat-Kínában*

Az esemény helyszíne: Pécs, PTE BTK Interdiszciplináris Doktori Iskola, Néprajz- és Kulturális Antropológia Tudományok Program

Az előadás nyelve: magyar

2022

7.

Előadó: Sárközi Ildikó Gyöngyvér

Az előadás címe: *Örökségésítés Kínában*

Az esemény helyszíne: Budapest, ELKH BTK Néprajztudományi Intézet

Az előadás nyelve: magyar

2023

8.

Előadó: Sárközi Ildikó Gyöngyvér

Az előadás címe: *Északnyugat-Kína etnográfiaja – távolról. Reflexiók egy tudományos műhelytalálkozóra*

Az esemény helyszíne: Budapest, HUN-REN BTK NTI Etnológiai Műhely

Az előadás nyelve: magyar

2024

9.

Előadó: Sárközi Ildikó Gyöngyvér

Az előadás címe: *Család – fa – ősök. A családfairás hagyománya Kínában*

Az esemény helyszíne: Szekszárd, Wosinsky Mór Múzeum

Az előadás nyelve: magyar

HAZAI KONFERENCIAELŐADÁSOK

2013

10.

Előadó: Sárközi Ildikó Gyöngyvér

Az előadás címe: *Az oroszlan álma*

A konferencia címe: Egyén és politikai gyakorlat

Az konferencia helyszíne: Pécs, PTE BTK Interdiszciplináris Doktori Iskola

Az előadás nyelve: magyar

11.

Előadó: Sárközi Ildikó Gyöngyvér

Az előadás címe: *Emlékekről és emlékezetről a sibe nemzetiség mandzsu nyelvű családfái nyomán*

A konferencia címe: Uray-Kőhalmi Katalin emlékkonferencia

A konferencia helyszíne: Budapest, ELTE Belső-Ázsia Tanszék

Az előadás nyelve: magyar

2016

12.

Előadó: Sárközi Ildikó Gyöngyvér

Az előadás címe: *Sibe sámánok a szocializmusba vezető kínai úton*

A konferencia címe: *Vallás és politika a mai Ázsiában*

A konferencia helyszíne: Budapest, PPKE BTK Modern Kelet-Ázsia Kutatócsoport, MTA Néprajztudományi Intézet, Magyar Vallástudományi Társaság

Az előadás nyelve: magyar

2017

13.

Előadó: Sárközi Ildikó Gyöngyvér

Az előadás címe: *Lábjegyzet (?) a Kínai Népköztársaságban folytatott terepmunkákhoz*

A konferencia címe: *Terepmunka a 21. századi Távol-Keleten*

A konferencia helyszíne: Budapest, PPKE BTK Modern Kelet-Ázsia Kutatócsoport, MTA Néprajztudományi Intézet

Az előadás nyelve: magyar

2020

14.

Előadó: Sárközi Ildikó Gyöngyvér

Az előadás címe: *Sámánok 2.0*

A konferencia címe: *Kína-kutatók a Károlin*

A konferencia helyszíne: Budapest, KRE BTK Kínai Tanszék, KRE Sinológiai Kutatócsoport

Az előadás nyelve: magyar

2021

15.

Előadó: Sárközi Ildikó Gyöngyvér

Az előadás címe: *Merre tovább? Hagyomány, örökség és örökségesítés Északnyugat-Kínában*

A konferencia címe: *Kulturdiplomácia Ázsiában*

A konferencia helyszíne: Budapest, PPKE BTK Modern Kelet-Ázsia Kutatócsoport, ELKH BTK Néprajztudományi Intézet

Az előadás nyelve: magyar

2023

16.

Előadó: Sárközi Ildikó Gyöngyvér

Az előadás címe: *Nemzetépítés, örökségesítés és terepmunka Kínában*

A konferencia címe: *Nemzetépítés Ázsiában*

A konferencia helyszíne: Budapest, HUN-REN BTK NTI, PPKE PEACH

Az előadás nyelve: magyar

2024

17.

Előadó: Sárközi Ildikó Gyöngyvér

Az előadás címe: „*Hiszek a sámánokban és a Kínai Kommunista Pártban*”. *Vallási, etnikai és nemzeti identitás a mai Kínában*

A konferencia címe: *Folytonosság és változás – a vallási és nemzeti identitás régen és most*

A konferencia helyszíne: Budapest, Károli Gáspár Református Egyetem

Az előadás nyelve: magyar

18.

Előadó: Sárközi Ildikó Gyöngyvér

Az előadás címe: *Genealógiairás a kínai sibe etnográfiaiban*

A konferencia címe: *Tudománytörténet, rokonság, törzsi művészet. Bodrogi Tibor emlékkonferencia*

A konferencia helyszíne: Budapest, HUN-REN BTK NTI, Néprajzi Múzeum

Az előadás nyelve: magyar

KÜLFÖLDI TUDOMÁNYOS ELŐADÁSOK

2012

19.

Előadó: Sárközi Ildikó Gyöngyvér

Az előadás címe: *Xiongyali renleixue lishi* (A magyarországi antropológia története)

Az esemény helyszíne: Xinjiangi Tanárképző Egyetem Történeti és Etnológiai Intézetének Szociológiai és Kulturális Antropológiai Kutatóintézet (Kína)

Az előadás nyelve: kínai

20.

Előadó: Sárközi Ildikó Gyöngyvér

Az előadás címe: *Zhuming de Xiongyali renleixue jia* (Neves magyar antropológusok)

Az esemény helyszíne: Daliani Nemzetiségi Intézet Északkeleti Nemzeti Kisebbségek Történeti és Kulturális Kutatóközpont (Kína)

Az előadás nyelve: kínai

2018

21.

Előadó: Sárközi Ildikó Gyöngyvér

Az előadás címe: *The Emotional Background of the Sibe Ethnonationalism*

Az esemény helyszíne: Ludwig Maximilians Universität (Németország, München)

Az előadás nyelve: angol

2019

22.

Előadó: Sárközi Ildikó Gyöngyvér

Az előadás címe: *From the Mists of Martyrdom*

Az esemény helyszíne: Max Planck Institute for Social Anthropology (Németország, Halle)
Az előadás nyelve: angol

23.

Előadó: Sárközi Ildikó Gyöngyvér

Az előadás címe: *The Genealogical Community of the Chinese Sibe and the 'Family Tree Reunification Story' of the Hashūri clan*

Az esemény helyszíne: Lanzhou Egyetem Történeti és Kulturális Intézet (Kína)

Az előadás nyelve: angol-kínai

KÜLFÖLDI KONFERENCIAELŐADÁSOK

2017

24.

Előadó: Sárközi Ildikó Gyöngyvér

Az előadás címe: *Tanlun chongxiu Zhongguo xibozu jiapu zhi xianxiang wenti* (Vita a kínai sibe családfák rekonstruálásának jelenségéről)

A konferencia címe: A Kínai Néprajzi Társaság 2017. évi konferenciája

A konferencia helyszíne: Kína, Guizhou, Guiyang

Az előadás nyelve: kínai

2018

25.

Előadó: Sárközi Ildikó Gyöngyvér

Az előadás címe: *Secularization and Heritagization or Where Have Superstitions Gone? Sirin Mama and the Intangible Cultural Heritage of the Chinese Sibe*

A konferencia címe: Traditional Religions, Secularism, and Revivals: Buddhism and Shamanism in Northern Eurasia

Az konferencia helyszíne: Ruhr-Universität (Németország, Bochum)

Az előadás nyelve: angol

26.

Előadó: Sárközi Ildikó Gyöngyvér

Az előadás címe: *Family Tree Reunification and Identity Homogenization Among the Sibe*

A konferencia címe: The 2nd International Conference of Sibe Studies (ICSS)

A konferencia helyszíne: Charles University (Csehország, Prága)

Az előadás nyelve: angol

2019

27.

Előadó: Sárközi Ildikó Gyöngyvér

Az előadás címe: *The Story of an Unborn Book: Investigating the heritagization of past narratives among the Chinese Sibe*

A konferencia címe: *Present Tense, Past Perfect? Narrative constructions of social representations in Central Eurasia*

A konferencia helyszíne: Dánia, Koppenhágai Egyetem

Az előadás nyelve: angol

28.

Előadó: Sárközi Ildikó Gyöngyvér

Az előadás címe: *New Sources of Chinese Sibe History and Family Trees: The Family Tree Collection of Guan Wenming, a Self-taught Sibe Historian*

A konferencia címe: A kínai nemzetiségek régi nyomtatványainak és irodalmának kilencedik nemzetközi tudományos konferenciája

A konferencia helyszíne: Yunnani Nemzetiségi Egyetem (Kunming, Kína)

Az előadás nyelve: angol-kínai

2023

29.

Előadó: Sárközi Ildikó Gyöngyvér

Az előadás címe: *Fieldwork, Politics and Heritagization of Religion in China*

A konferencia címe: *The Young Scholars Groups Conference: Asia, which way will you swipe?*

Az konferencia helyszíne: Halle and der Saale, Németország

Az előadás nyelve: angol

FELSŐOKTATÁSI TEVÉKENYSÉG

FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNYEKBE VÉGZETT OKTATÓI FELADATOK

Oktatói feladataim négy felsőoktatási intézményhez fűznek:

1. 2008 és 2011 között az A Tan Kapuja Buddhista Főiskola főiskolai tanársegédjeként dolgoztam. Az általam oktatott tárgyak közé tartozott a Klasszikus kínai nyelv, a Modern kínai nyelv, a Klasszikus kínai szövegolvasás, a Kína kultúrtörténete, a Kína történelme, a Kínai filozófia- és vallástörténet, illetve a Buddhizmus története Kínában című kurzusok oktatása.
2. 2017 tavaszi szemeszterében az Eötvös Loránd Tudományegyetem Fordító- és Tolmácsképző Tanszékén tanítottam fordítástechnikát.
3. A 2017-2018-as tanév két szemeszterében a kínai Xinjiangi Tanárképző Főiskola Etnológiai és Szociológiai Intézetében meghívott előadóként tanítottam. Oktatott kurzusaim az emlékezet, a történetírás és az identitás összefonódásának kérdéseit vizsgálták, illetve a magyarországi etnológia és néprajz sajátosságainak elemzését célozták meg.
4. A Károli Gáspár Református Egyetemen 2019 májusától állok alkalmazásban. Az oktatómunkát a 2021-es tanév őszi szemeszterében kezdtem meg. Ma, a KRE BTK Kelet-Ázsia Intézet Kínai Tanszékének egyetemi adjunktusaként oktatott kurzusaim közé tartoznak például a Kelet népei I-II., a Fordítástechnika II. (néprajzi szövegek), a Szövegolvasás III. (társadalomtudományi szövegek), a Modern sinológiai kutatás, az Ókori és keleti vallástörténet, a Távol-keleti vallások, a Vallások a modern Kínában, illetve a Terepmunka, politika és etika Ázsiában című kurzusok.

OKTATÁSI SEGÉDLETEK A MAGYAR TUDOMÁNYOS MŰVEK TÁRA ADATBÁZISA ALAPJÁN

1. Sárközi Ildikó Gyöngyvér 2023. Az ősök és a nemzet pp. 1–25. 25 p.
Oktatási segédlet (PPT) a Kelet népei II. c. kurzushoz (KRE BTK KÁI Kínai Tanszék) nemzetépítés és történetírás témakörben.
2. Sárközi Ildikó Gyöngyvér 2024. A Xinjiang-kérdés – és ami mögötte van. pp. 1–25. 25 p.
Oktatási segédanyag (PPT) a Kelet népei II. című kurzushoz (KRE BTK KÁI Kínai Tanszék) nemzetépítés és etnopolitika témakörben.

1.

A kurzus címe: *Terepmunka, politika, etika Ázsiában*

Intézmény: KRE BTK Kelet-Ázsia Intézet, Kínai Tanszék

Időpontja: 2022/23/2

Leírása: A „mások” megismeréséhez vezető út egyik alapvető módszere a terepmunka. Ennek során a kutató igyekszik minél hosszabb időt eltölteni egy kiválasztott csoport (törzs, falu, városi közösség stb.) körében, hogy velük együtt élve ismerje meg azok kultúráját és társadalmi jelenét. A terepmunkát azonban mindig behatárolják az adott államra jellemző politikai keretek, amelyek egyszersmind számos etikai kérdést is felvetnek. A kurzus azt a célt szolgálta, hogy – bevezetést nyújtva a terepmunka elméletébe és módszertanába – a terepmunka politikai meghatározottsága és az abból fakadó etikai dilemmák tárgyalásán keresztül ismertesse meg a hallgatókat a modern Ázsia-kutatás alapvető, jelenleg is aktuális kérdéseivel. A kurzust fényképtárak, illetve dokumentumfilmek megtekintése színesítette.

A kurzus tematikája:

- Bevezetés, kérdések és tézisek
- A terepmunka elméleti és módszertani háttere
- A terep és a kutató kapcsolata, a pozicionalitás kérdése
- Az etnohistoriai jellegű kutatások ismértve Kína és Vietnám példáján
- A kutatások mikro-, mezo- és makroszintje
- Reflexivitás és pozicionalitás: kutatás Ázsia szocialista és posztoszocialista térségeiben
- Kérdések az autoetnográfia I
- Kérdések az autoetnográfia II.
- A terep változásának nyomon követése
- A félévet záró előadások meghallgatása és megvitatása

2.

A kurzus címe: *Modern kínai társadalom*

Intézmény: KRE BTK Kelet-Ázsia Intézet, Kínai Tanszék

Időpontja: 2021/22/2

Leírása: A kurzus célja az volt, hogy aktuális kérdések megvitatásával vizsgálja meg a modern kínai társadalom legfőbb jellegzetességeit.

A kurzus tematikája:

- Bevezetés – Sinológia vagy Kína-kutatás?
- A modern kínai társadalom kutatásának elméleti és módszertani alapjai
- Kérdések a modern kínai társadalomról – Az *Etnikus klasszifikációs program* és annak kiigazítása
- Emlékezet és identitás – Öskultusz a modern kínai társadalomban
- Emlékezet és nemzetépítés – A „négy identitás”
- Történetírás és nemzetépítés – Az etnikumok „rövid története”
- Lokális történetírók a nemzetépítésben
- A patriotizmus Kína etnopolitikájában I-II.
- Örökségésítés Kínában
- A modern kínai társadalomról képekben
- Házi konferencia az előadások témájában

3.

A kurzus címe: *Kelet-népei I.*

Intézmény: KRE BTK Kelet-Ázsia Intézet, Kínai Tanszék

Időpontja: 2024/25/1

Leírása: A kurzus célja az volt, hogy bevezetést nyújtson a kínai etnikai kisebbségek megformálásának folyamatába, illetve megismertesse a hallgatókat egyes etnikai kisebbségek társadalmi- és kulturális sajátosságaival.

A kurzus tematikája:

- A kínai etnikumok sokszínűsége Kína természetföldrajzának tükrében
- Etnikumok Kína történelmében
- A kínai világ határai nyugaton
- A kínai világ határai északon
- A mandzsu birodalom bukásától napjainkig
- Kína 56 etnikuma
- Bevezetés a társadalomszervezet kérdéseibe
- Tibet és a tibetiek
- Belső-Mongólia és a mongolok
- A moszók
- Xinjiang és az ujgurok

TUDOMÁNYOS SZAKMAI KÖZÉLET

TAGSÁG TUDOMÁNYOS TESTÜLETEKBEN

2018

MTA Köztestületi Tag

2020

European Association for Chinese Studies

KONFERENCIASZERVEZÉS

2023

A konferencia címe: *Nemzetépítés Ázsiában*

Intézményi háttér: A Bölcsészettudományi Kutatóközpont Néprajztudományi Intézet és a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészeti és Társadalomtudományi Kar Nemzetközi és Politikatudományi Intézet keretén belül működő Modern Kelet-Ázsia Kutatócsoport közös szervezésében

KIÁLLÍTÁSSZERVEZÉS

A fotókiállítás címe: *Létből létbe – Halottak és ősök a kínai sibék emlékezetében*

Helyszín: Budapest, Országos Idegennyelvű Könyvtár

Időpont: 2020 júniusától decemberéig

A kiállítás online is megtekinthető, virtuális sétával bejárható volt. Online köszöntőt mondott: Dr. Papp Anna Mária (az Országos Idegennyelvű Könyvtár főigazgatója); a virtuális kiállítást online megnyitotta: Dr. Nagy Károly Zsolt (a Sárospataki Református Teológiai Akadémia főiskolai docense; teológus, kulturális antropológus, fotográfus). Az online kiállítás bemutatásában közreműködtek: Bagi Judit (az MTA Könyvtár és Információs Központ Keleti Gyűjteményének munkatársa; sinológus, könyvtáros); Prof. Dr. Nagy Zoltán (a PTE Néprajz – Kulturális Antropológia Tanszék tanszékvezetője; kulturális antropológus); Somfai Kara Dávid (a BTK Néprajztudományi Intézet tudományos főmunkatársa; etnológus, turkológus, mongolista); Prof. Dr. Vargyas Gábor (a BTK Néprajztudományi Intézet tudományos tanácsadója, a PTE Néprajz – Kulturális Antropológia Tanszék doktori programjának vezetője; néprajzkutató, kulturális antropológus); és Dr. habil. Vámos Péter (a BTK Történettudományi Intézet tudományos főmunkatársa, a KRE Keleti Nyelvek és Kultúrák Intézetének egyetemi docense; történész, sinológus).

TDK, OTDK DOLGOZATOK TÉMAVEZETÉSE

1.

Esemény: 36. Országos Tudományos Diákköri Konferencia, Humán Tudományi Szekció, KRE BTK

Helyszín: Budapest, 2023. április 12 – 14.

Témavezetett: Dudás Viktória (*Kínai divattörténet – A hanfu viselet változása a császárkortól napjainkig*)

ALAPKÉPZÉSBEN TÉMAVEZETETT SZAKDOLGOZATOK

2022/23

1.

Intézmény: KRE BTK Kelet-Ázsia Intézet Kínai Tanszék

Hallgató neve: Szabó Kitti

Szakedolgozat címe: *Nisan sámán története: Nisan sámán a daur hagyományban.*

2.

Intézmény: KRE BTK Kelet-Ázsia Intézet Kínai Tanszék

Hallgató neve: Dudád Viktória

Szakedolgozat címe: *Kínai divattörténet – A hanfu viselete a Császárkortól napjainkig*

2023/24

3.

Intézmény: KRE BTK Kelet-Ázsia Intézet Kínai Tanszék

Hallgató neve: Nagy Nóra

Szakedolgozat címe: *Tengernyi gyöngyszem: Tajvani identitáspolitikai a Nemzeti Palotamúzeumba menekített műtárgyak példáján*

2024/25

4.

Intézmény: KRE BTK Kelet-Ázsia Intézet Kínai Tanszék

Hallgató neve: Kuthy Eszter

Szakedolgozat címe: *Lányok és asszonyok a moszók világában*

KUTATÁSI PÁLYÁZAT, ÖSZTÖNDÍJ ELNYERÉSE

RÉSZVÉTEL KUTATÁSI PROGRAMOKBAN VEZETŐ KUTATÓKÉNT

2014–2016

Intézmény: Ili Tanárképző Főiskola, Kínai Sibe Nyelvi és Kulturális Kutatóközpont, Kína

A kutatási program címe: *Chongxiu xibo jiapu de shehui wenhua renleixue jiazhi yanjiu* (Kutatások a sibe családfák újraírásának kulturális antropológiai értékéről) (2014YSXBZD01)

2017–2020

Intézmény: BTK Néprajztudományi Intézet

Támogató: MTA Prémium posztdoktori kutatói program (Prémium 2017-6)

A kutatási program címe: *Örökségesítés a mai Kínában*

2020–2025

Intézmény: BTK Néprajztudományi Intézet

Támogató: NKFIH „OTKA” fiatal kutatói kiválósági program (134244)

A kutatási program címe: *Örökségesítés és szekularizáció Kínában (1949-től napjainkig)*

2024–2025

Intézmény: BTK Néprajztudományi Intézet

Támogató: MTA–CASS kétoldalú nemzetközi kutatási projekt (NKM 2023-68)

A kutatási program címe: *Kulturális csere és kölcsönhatások a Selyemút mentén fekvő országok között (Kína és Magyarország)*

ELNYERT ÖSZTÖNDÍJAK

2005–2006

Ösztöndíj neve: A Kínai Népköztársaság és a Magyar Köztársaság államközi ösztöndíja

Befogadó intézmény: Pekingi Nyelvi és Kulturális Egyetem, Kína

Célja: részképzés

Időtartam: 12 hónap

2010

Ösztöndíj neve: Magyar Állami Eötvös Ösztöndíj

Befogadó intézmény: Központi Nemzetiségi Egyetem, Nemzeti Kisebbségek Régi Nyomtatványainak Kutatóintézete, Mandzsú Nyelvi Tanszék, Kína

Célja: részképzés

Időtartam: 3 hónap

2013

Ösztöndíj neve: Campus Hungary Program

Befogadó intézmény: Chabucha'er Sibe Autonóm Járási Kulturális Központ, Kína

Célja: szakmai gyakorlat

Időtartam: 6 hónap

2014

Ösztöndíj neve: Campus Hungary Program

Befogadó intézmény: Ili Tanárképző Főiskola, Kínai Sibe Nyelvi és Kulturális Kutatóközpont, Kína

Célja: részképzés

Időtartam: 6 hónap

TUDOMÁNYNÉPSZERŰSÍTŐ, ISMERETTERJESZTŐ TEVÉKENYSÉG

ELŐADÁSOK A KUTATÓK ÉJSZAKÁJA CÍMŰ RENDEZVÉNYSOROZATON

2018

Az előadás címe: *Varázslatos hétköznapiak. Élet egy sámán menyeként.*
Helyszín: Budapest, PPKE BTK

2023

Az előadás címe: Szerelem és nők a nomád népek kultúrájában
Helyszín: Budapest, KRE BTK

2024

Az előadás címe: *Az érem két oldala. Technológia és terepmunka Északnyugat-Kínában*
Helyszín: Budapest, KRE BTK